

GEÁTAG03 – Numerikus áramlástan

Dr. Szente Viktor

szente@ara.bme.hu

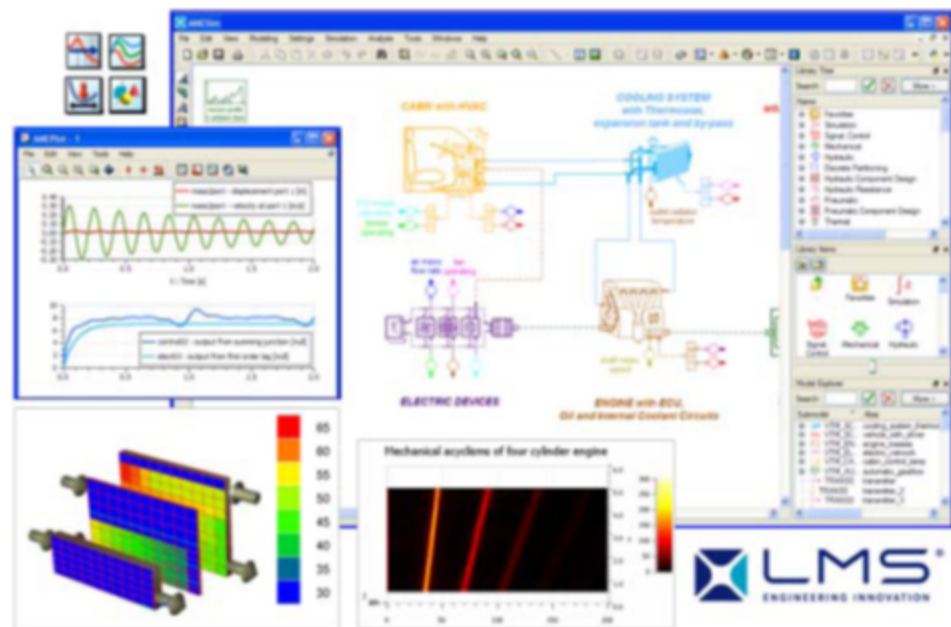
www.ara.bme.hu

www.ara.bme.hu/poseidon

Imagine.Lab AMESim

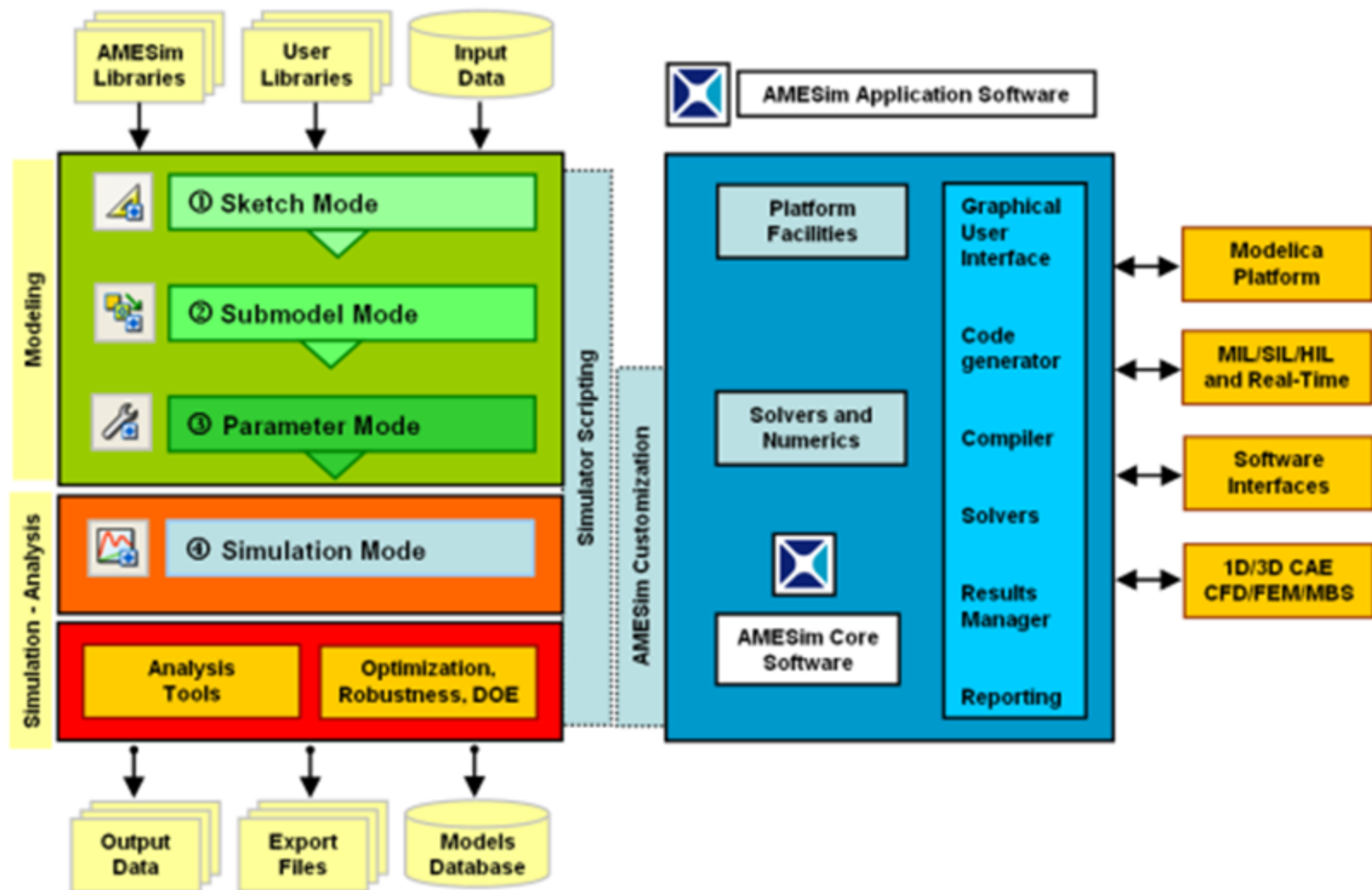
AMESim = **A**dvanced **M**odeling **E**nvironment for performing **S**imulations of engineering systems.

- Különböző fizikájú rendszerek együttes szimulációja
- Széleskörű alkalmazási lehetőség
- Stacioner, tranziens és frekvenciafüggő analízis
- Szimulációk készíthetők MIL/SIL/HIL (Model/Software/Hardware-in-the-loop) és valós idejű (Real-time) rendszerekre
- Lineáris és nemlineáris rendszerek
- Paraméter érzékenység vizsgálat
- Integráció CAE szoftverekkel

Imagine.Lab AMESim

Felépítés

Imagine.Lab AMESim

AMESim: **1D koncentrált paraméterű dinamikus szimulációs** fejlesztőeszköz.

1D: a rendszer fizikai jellemzői (pl. nyomás, hőmérséklet) csak egy dimenzió mentén terjednek (pl. áram egy vezetékben).

Koncentrált paraméter: olyan egyszerűsítés, mely szerint egy térben elosztott jellemzőkkel rendelkező fizikai rendszer modellezése skalár paraméterekkel történik.

Dinamikus: időfüggő, tranziens vizsgálatok elvégzésére is képes, a rendszerjellemzők értéke a szimuláció teljes időtartamára ki van számítva.

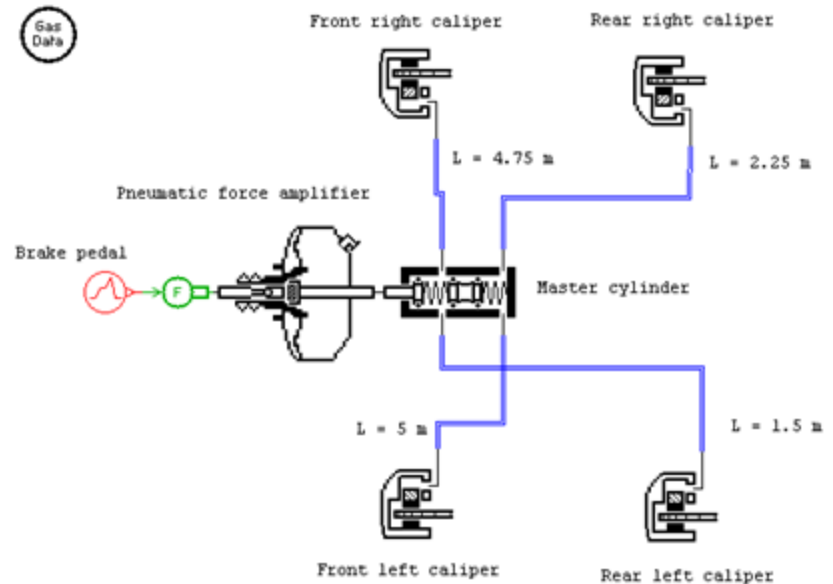
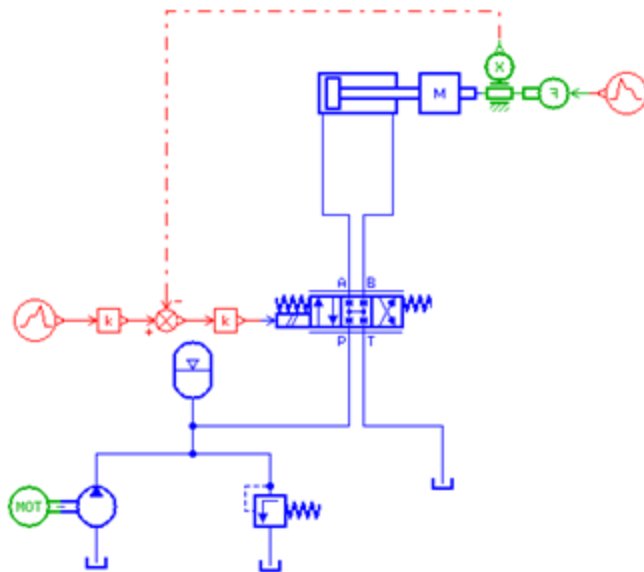
Imagine.Lab AMESim

Ikonok jelenítik meg a rendszer elemeit, melyek:

- olyan **szabványos szimbólumokon** alapulnak, mint pl. a hidraulikus és pneumatikus komponensek ISO megfelelői

Ha nincs ilyen szabvány, akkor:

- olyan szimbólumokon, melyekről a komponens könnyen felismerhető.

Rendszerszimuláció

A **rendszer** egy szervezett, célirányú struktúra, mely egymással kapcsolatban álló, egymástól függő elemekből (komponensek, tagok, részek, stb.) áll. Ezek folyamatosan befolyásolják egymást a saját aktivitásuk és a rendszer létezésének fenntartása, a rendszer céljának elérése érdekében.

A rendszerek:

- rendelkeznek egy vagy több **bemenettel, kimenettel, visszacsatolással**,
- a változó környezet ellenére a belső állapot állandósult fenntartására törekednek
- rendelkeznek határokkal, melyeket rendszerint a rendszer megfigyelője határoz meg.

Minden rendszer

- egy nagyobb rendszer része
- alrendszerekből áll
- rendelkezik más rendszerekhez hasonló tulajdonságokkal, melyek segítenek a más rendszereknél megismert jellemzők és megoldások átvitelében.

Rendszermodell: a rendszer viselkedését leíró egyenletrendszer, és annak implementálása programozási nyelvben.

Almodell: a rendszer egyes komponenseinek leíró egyenlete és implementálása programozási nyelvben.

Rendszerszimuláció AMESim-ben

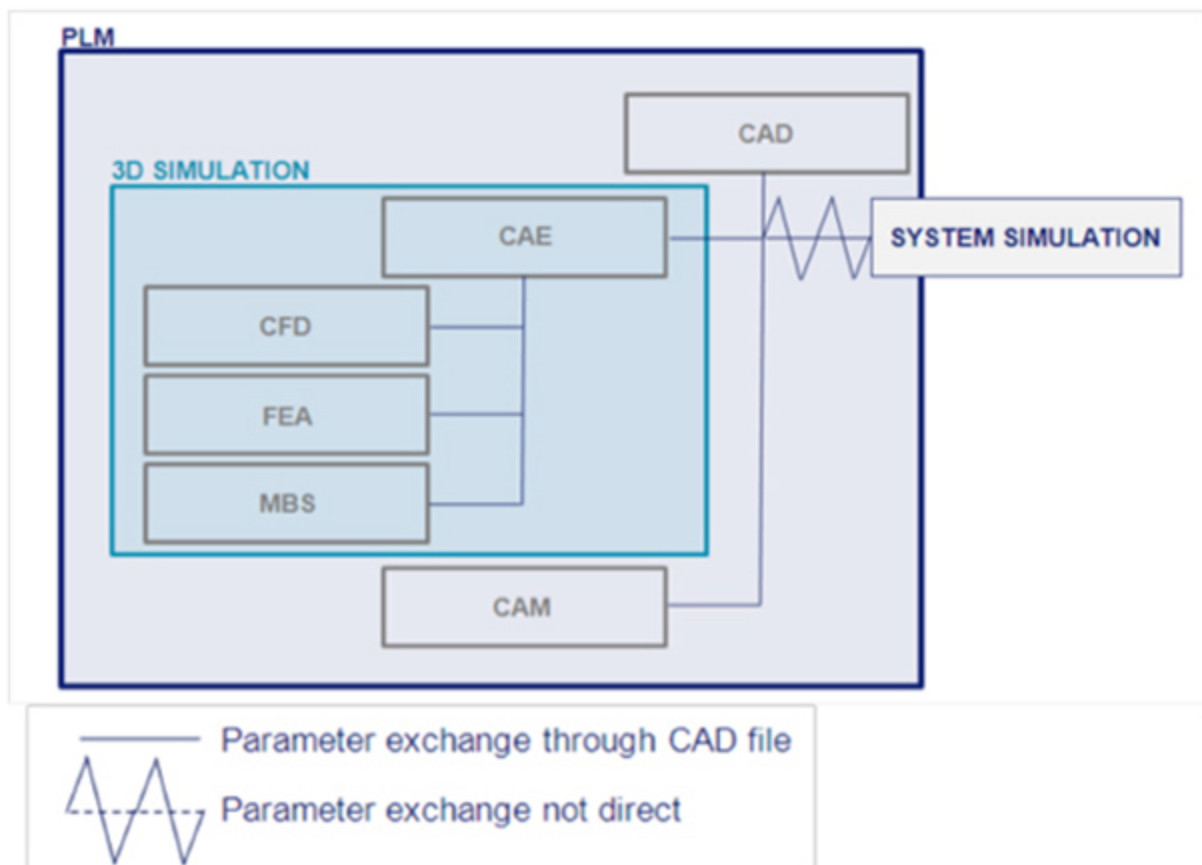
Több fizikai tartományt átfogó modellek teljesítményátvitelen alapuló szimulációja a rendszer időfüggő működésének megismerése céljából.

- Előtervezéskor is végezhető, csökkentett paraméterszámmal
- Időfüggő egyenleteken alapul (rendszerint)
- A rendszeren belüli teljesítményáramláson alapul
- E teljesítményáramlás kézbentartása érdekében rendszerint szoros kapcsolatban van valamilyen vezérléssel vagy szabályozással
- Ez a kapcsolat elsősorban az ún. intelligens rendszerekre jellemző
- Nem használ (még) teljes 3D geometriát.
- Csökkentett paraméterigény.

A rendszerszimuláció elhelyezése

Az iparban használatos szoftverek többnyire CAD fájlkon alapulnak. A CAD, CAE, CFD, FEM és Multi-body szoftverek ezeket a fájlokat használják a 3D paraméterek tárolására. A rendszerszimuláció többnyire nincs teljesen integrálva ebbe a folyamatba, a legtöbb paraméter táblázatok alapján, ill. kísérletekből származik.

A rendszerszimuláció összetett, számos alrendszerből és számos különböző fizikai tartományból álló rendszerek szimulálásának egy lehetséges módja.

AMESim programcsomag

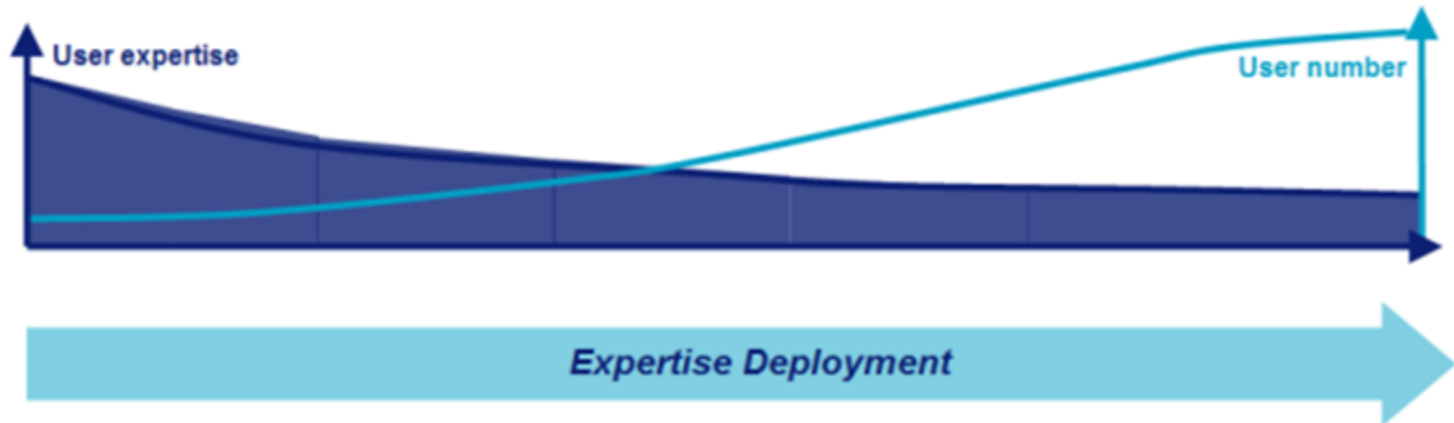

• *Development of new components*

• *Modeling*
• *Simulation*
• *Analysis*

• *Libraries management*
• *Model Packaging*

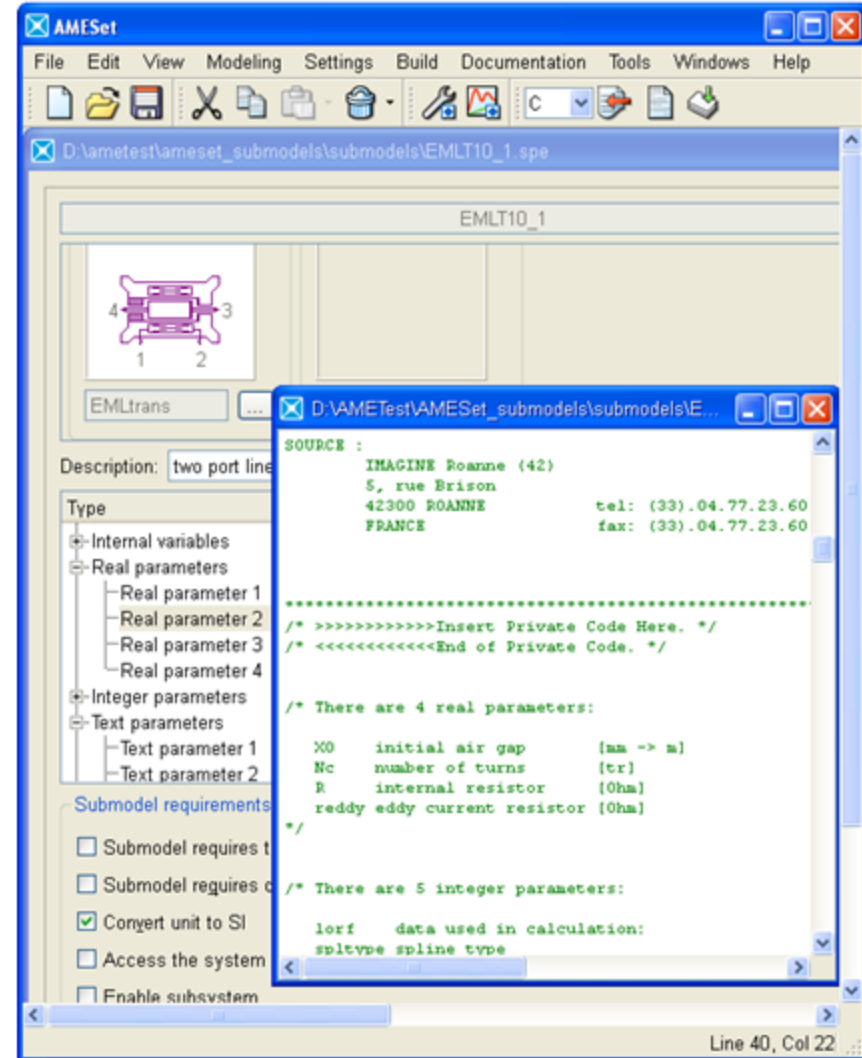
• *Run only*
• *Parametric studies*

AMESim programcsomag - AMESet

Gyakorlott AMESim felhasználók az AMESet segítségével az alábbi feladatokat végezhetik el:

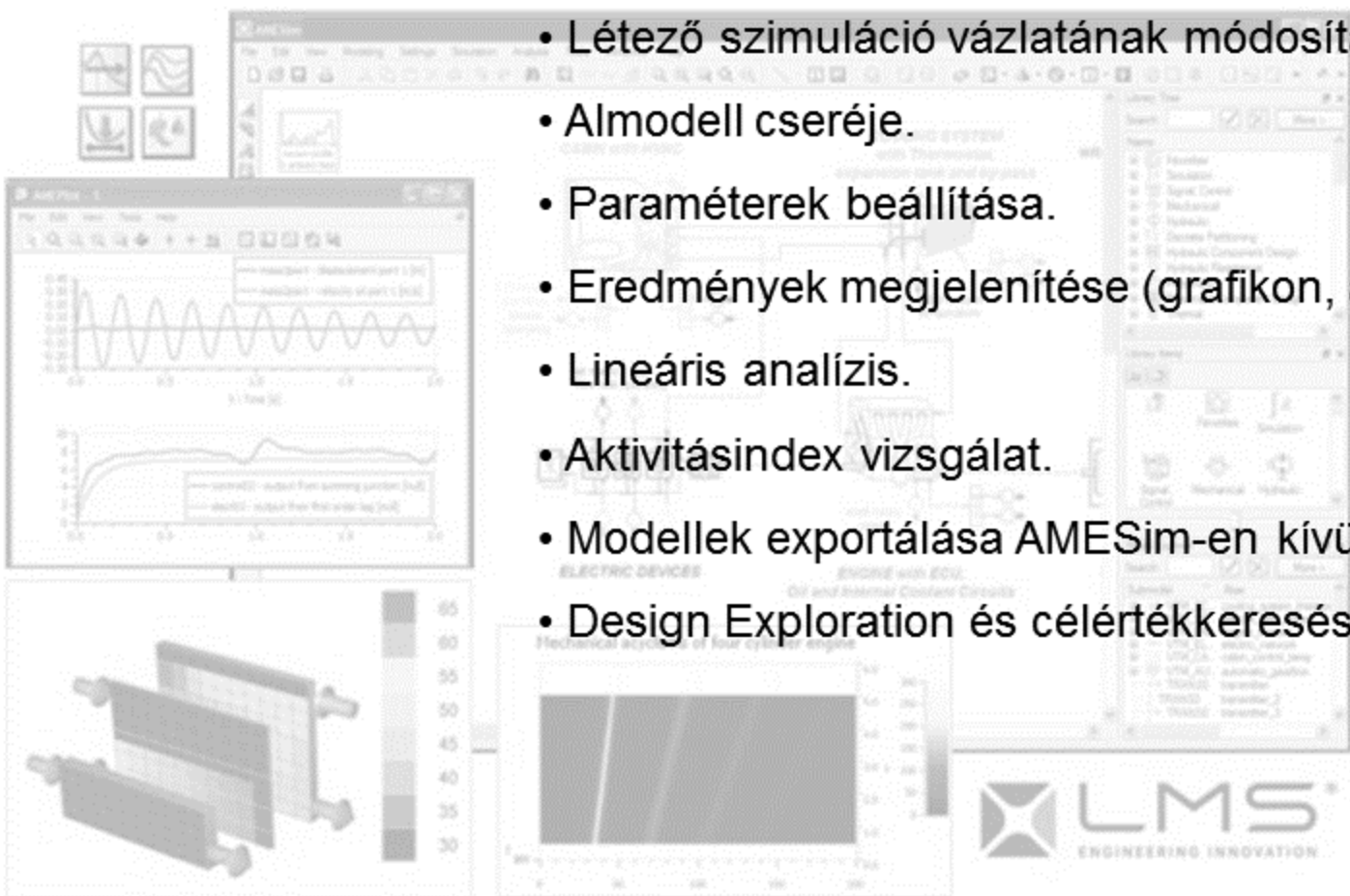
- Máshonnan (pl. partnercégtől) származó ikonok és almodellek beolvasztása.
- Meglevő kategóriák és almodellek módosítása.
- Új ikonok és almodellek készítése.

AMESim programcsomag - AMESim

Az AMESim programcsomag fő terméke az AMESim, melynek segítségével az alábbi feladatok végezhetőek el:

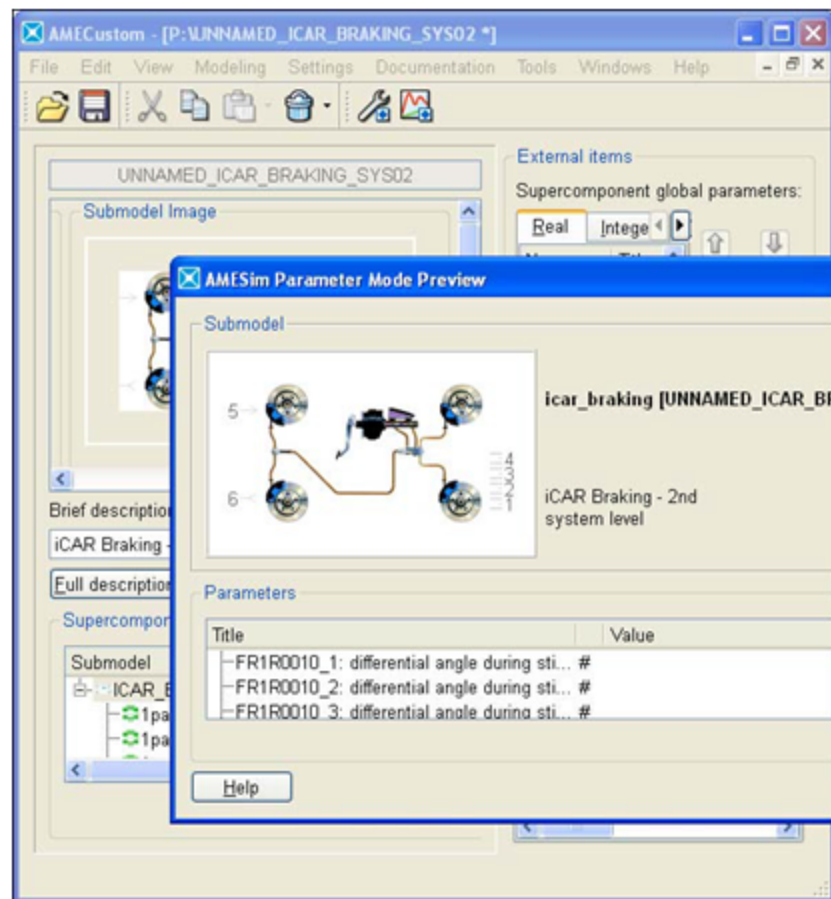
- Új szimuláció készítése.
- Szimulációk megnyitása.
- Létező szimuláció vázlatának módosítása.
- Almodell cseréje.
- Paraméterek beállítása.
- Eredmények megjelenítése (grafikon, animáció).
- Lineáris analízis.
- Aktivitásindex vizsgálat.
- Modellek exportálása AMESim-en kívüli futtatásra.
- Design Exploration és célértékkeresés.

AMESim programcsomag - AMECustom

Az AMECustom segítségével az almodellek és szuperkomponensek testreszabhatók. A testreszabott komponens az eredetin alapul, amire egy "maszk" kerül. Ez a maszk csak a vizsgálandó paramétereket teszi láthatóvá.

Ezzel a módszerrel összetett rendszerek megjelenítését lehet egyszerűsíteni, így a későbbi felhasználónak nem kell a teljes – és feltehetően bonyolult – összeállítást megismernie.

AMESim programcsomag - AMERun

Az AMERun valójában az AMESim, de Vázlat és Almodell módok nélkül.

Az AMERun segítségével az alábbiak végezhetőek el:

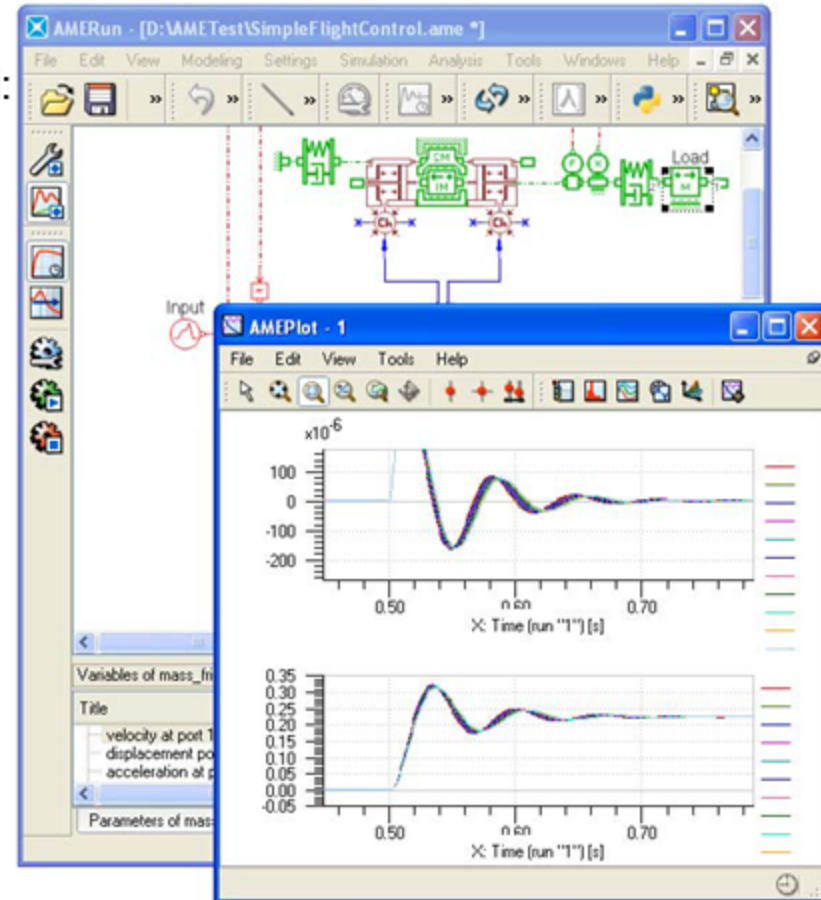
- Szimulációk megnyitása.
- Paraméterek beállítása.
- Egyszerű és batch futtatások.
- Eredmények grafikonos megjelenítése.
- Lineáris analízis.

Nem végezhető el:

- Új szimuláció készítése.
- Létező szimuláció vázlatának módosítása.
- Almodell cseréje.

Az alábbi feladatok elvégzésére ajánlott:

- Technikusok, gyakornokok által elvégezhető paramétervizsgálatok, gyakorlott mérnökök által készített szimulációkon,
- Megrendelők számára készített rendszerek,
- Vevők számára előregyártott rendszerek működésének bemutatása.

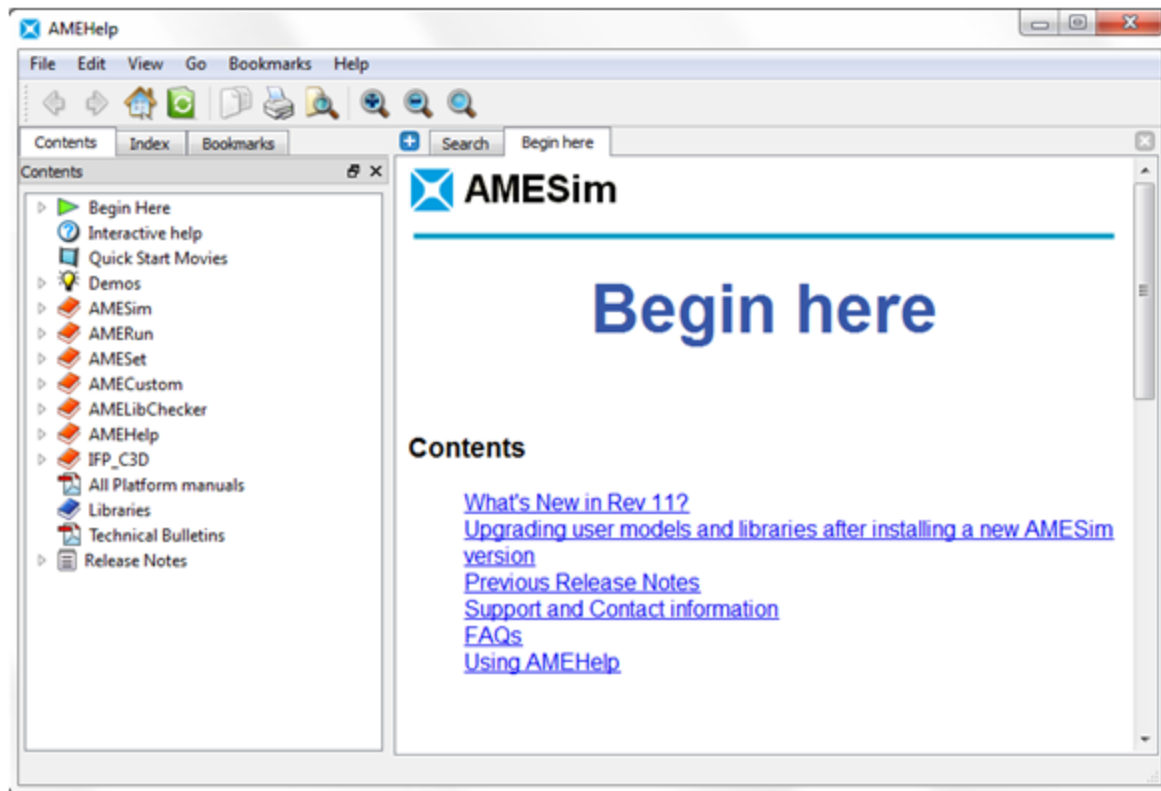

AMESim dokumentáció

A dokumentáció az alábbi, **angol nyelvű** elemekből áll:

- HTML és PDF kézikönyv az összes AMESim komponenshez.
- PDF kézikönyv az összes elemkönyvtárhoz.
- HTML specifikációk az almodellekhez.

A dokumentáció indítása: **Help/Online**, vagy **F1 billentyű**.

A négy üzemmód AMESim-ben

Szimuláció készítése AMESim-ben:

- Vázlatrajz készítése, melynek során a rajzterületre ikonok, szimbólumok kerülnek. (Sketch mód).
- Az egyes ikonokhoz matematikai leírások rendelése (Submodel mód).
- A komponensek paramétereinek beállítása (Parameter mód).
- A szimuláció futtatása és az eredmények kiértékelése (Simulation mód).

Sketch módban lehet:

- új vázlatot készíteni,
- meglévő vázlatot módosítani,
- almodell hozzárendelést megszüntetni.

Submodel módban

lehet:

- almodellt rendelni az ikonokhoz
- a Premier submodel gomb használatával az automatikusan az alapértelmezett almodelleket rendelni az ikonokhoz.

Parameter módban

lehet:

- almodell paramétereit változtatni
- almodell paramétereit menteni, másolni,
- globális paramétereiket beállítani,
- a vázlaton kijelölt ikonok közös paramétereit beállítani,
- batch futtatást beállítani.

Simulation módban

lehet:

- futtatni a szimulációt
- grafikonokat készíteni az eredményből
- elmenteni ill. betölteni a grafikon konfigurációkat
- linearizálást végezni
- a linearizált rendszeren különféle vizsgálatokat végezni
- aktivitásindex-analízist végezni.

AMESim elvek: összetettségi szintek

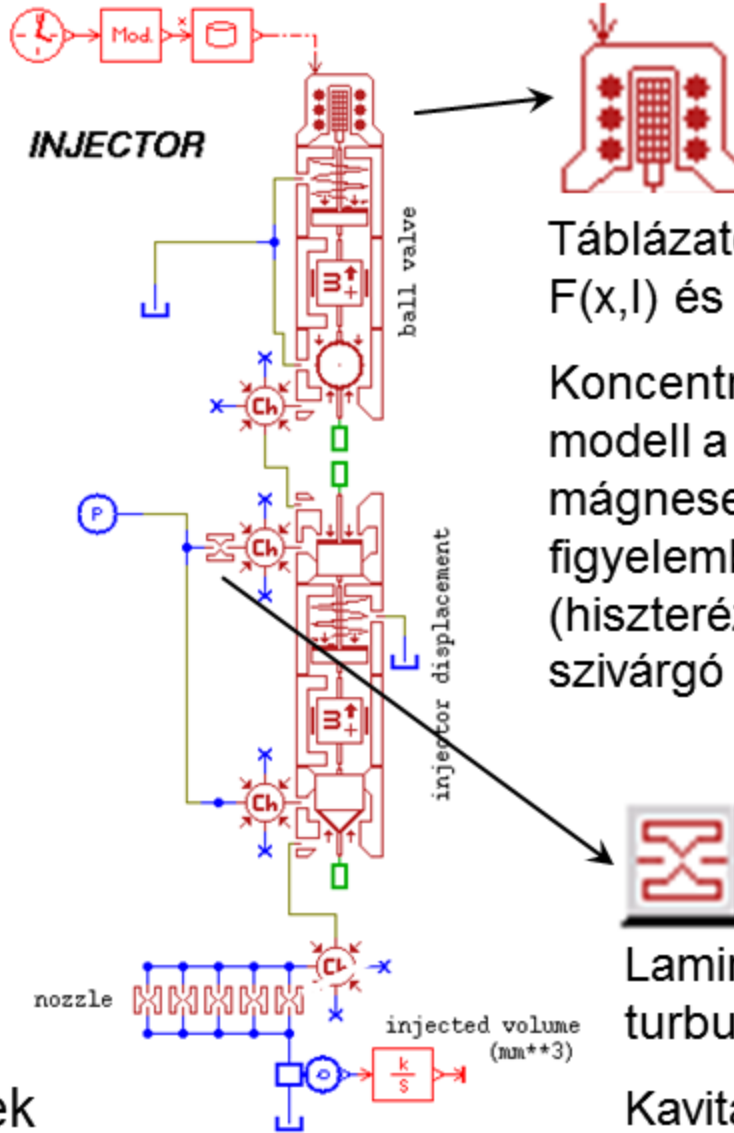

Állandó rugalmassági tényező β és sűrűség ρ

β és ρ a nyomás függvénye (levegősődés, kavitáció)

β és ρ a nyomás és a hőmérséklet függvénye (hőhatások)

Különböző egyszerűsítések

Táblázatos modell:
 $F(x,l)$ és $L(x,l)$

Koncentrált paraméterű modell a geometria és a mágneses anyagjellemzők figyelembevételével (hiszterézis, örvényáram, szivárgó áram)

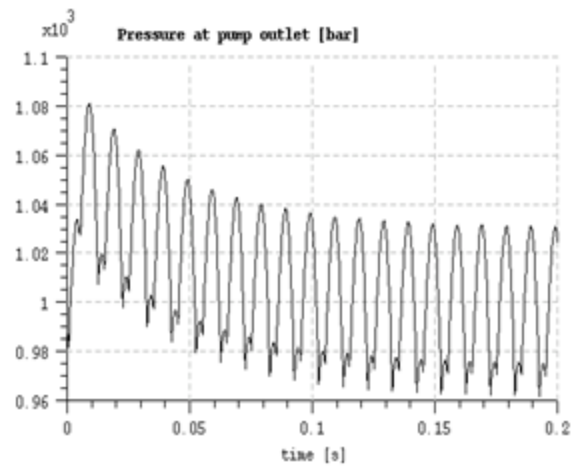
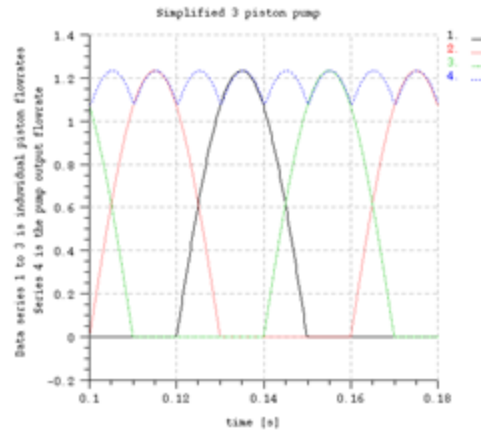
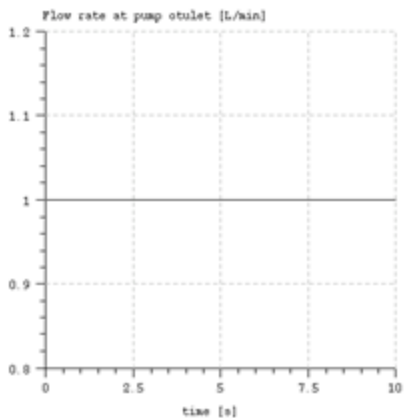
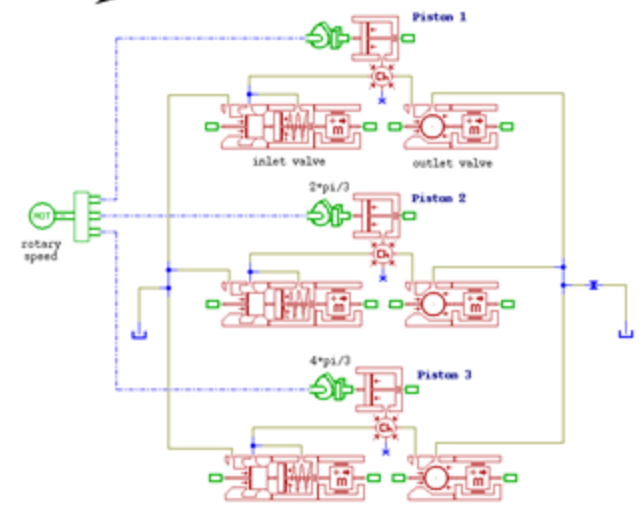
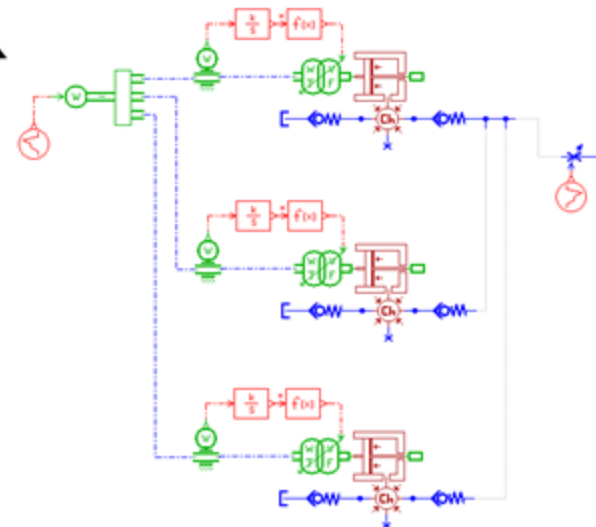
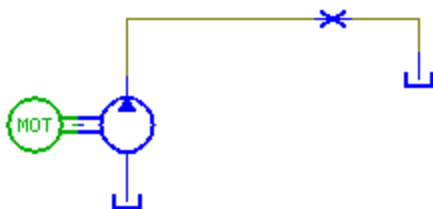
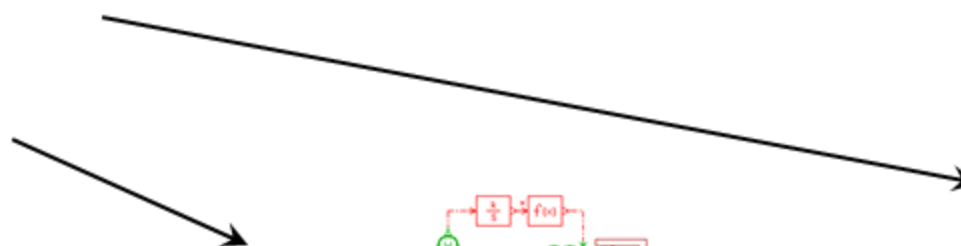
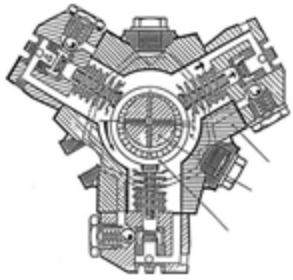

Lamináris vagy turbulens áramlás

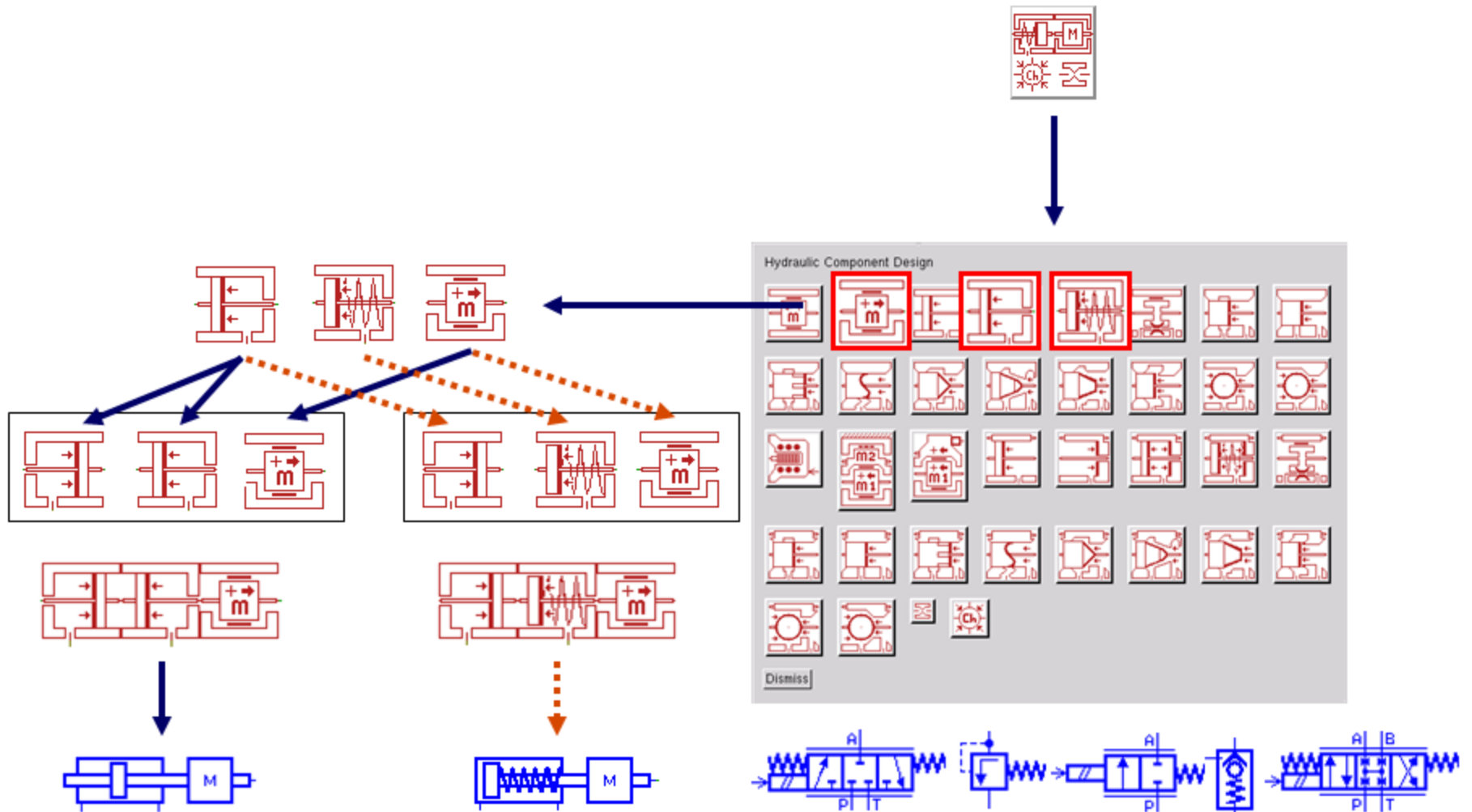
Kavitációs tényező

AMESim elvek: összetettségi szintek

AMESim elvek: Alapvető elemek

AMESim elvek: Modellezési szintek

4 modellezési szint:

```
/*Calculation Function Executable Statements*/
```

```
/* Jack area */
```

```
area = c[0];
```

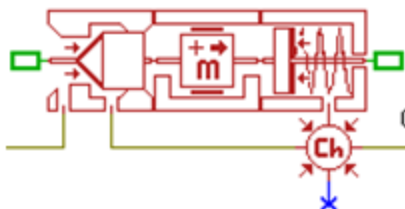
```
*q1 = (*v3) * area / q0top_(p1);
```

```
*f3 = (*f2) + (*p1) * area;
```

```
*length = x0 - *x3;
```

```
*voll1 = *length * area;
```

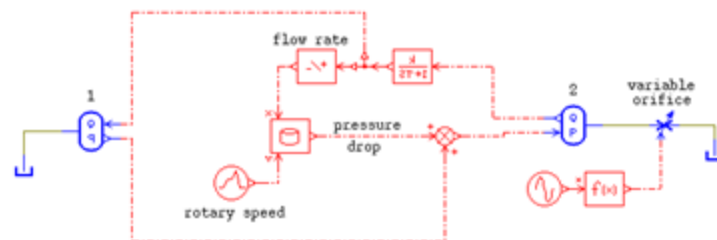
Egyenletek (AMESet)

Alapvető elemek

Komponensek

1 and 2 : conversion between hydraulic variables and signal variables

Blokkdiagram

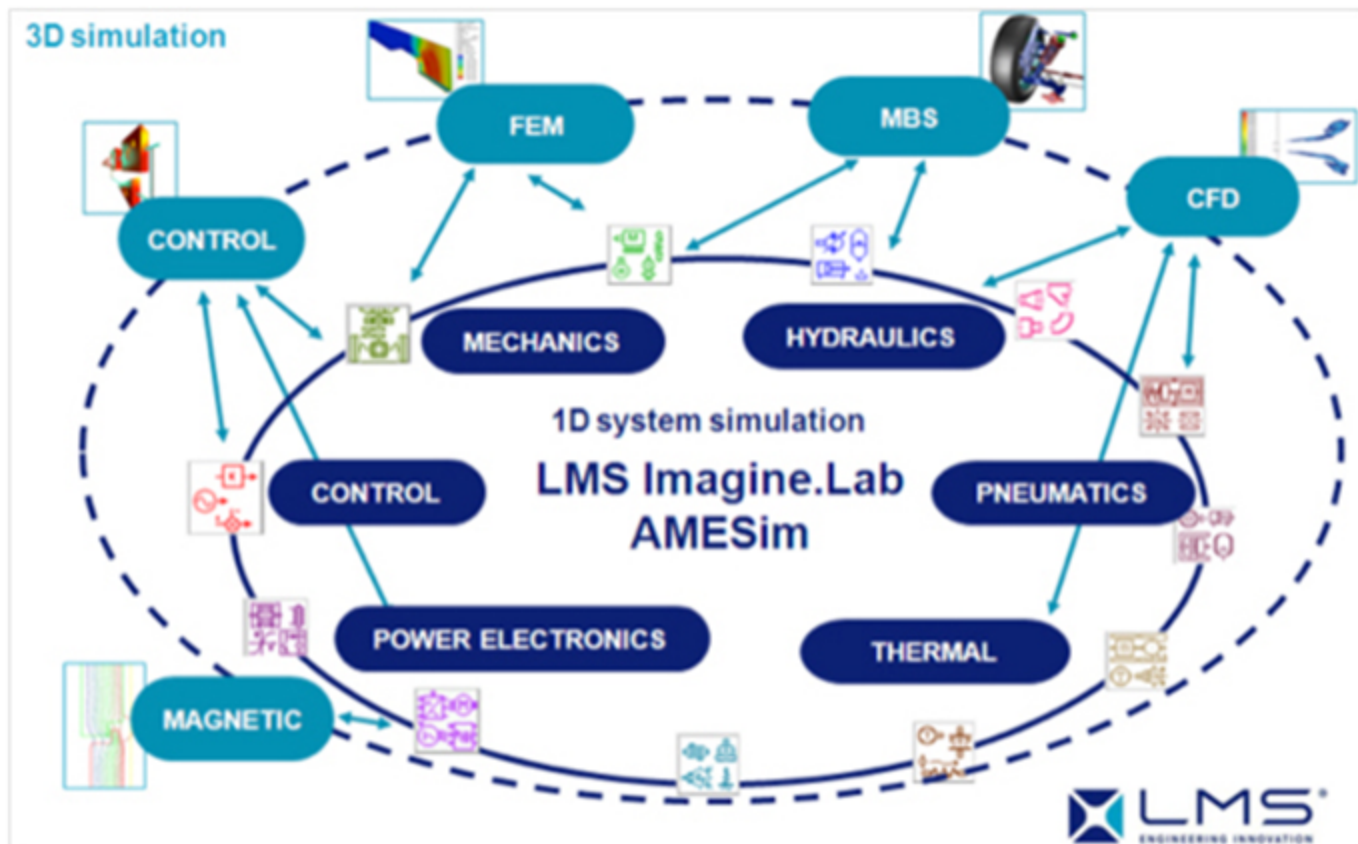
AMESim elvek: Solver

- Az integráló algoritmus automatikus és dinamikus kiválasztása (LSODA, DASSL, DASKR)
- Rögzített vagy dinamikus időlépés
- Diszkontinuitáskezelés
- Diszkrét partícionálás többszálú futtatáshoz
- Többszálú futtatás
- Hozzáférés a forráskódhoz

AMESim elvek: Kommunikáció más szoftverekkel

Interfész: közvetlen kommunikáció a szoftverek között, így azok együtt dolgozhatnak.

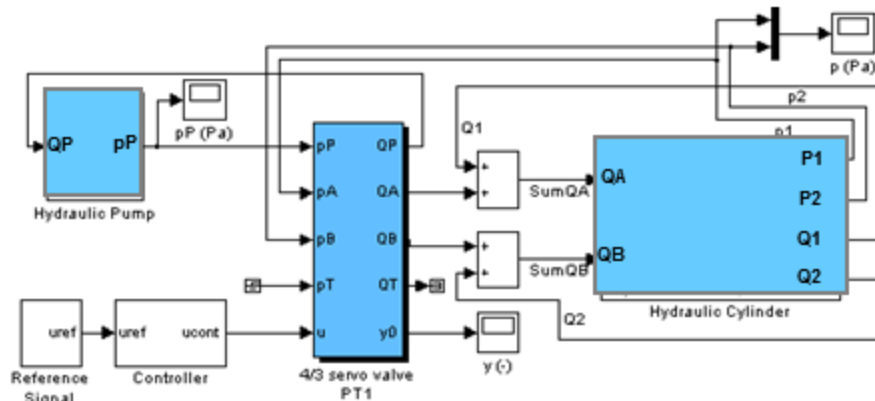
Exportálás: AMESim futtatható fájlok külső (AMESim-en kívüli) irányítása megfelelő ki- és bemenetek meghatározásával.

AMESim elvek: Multiport módszer

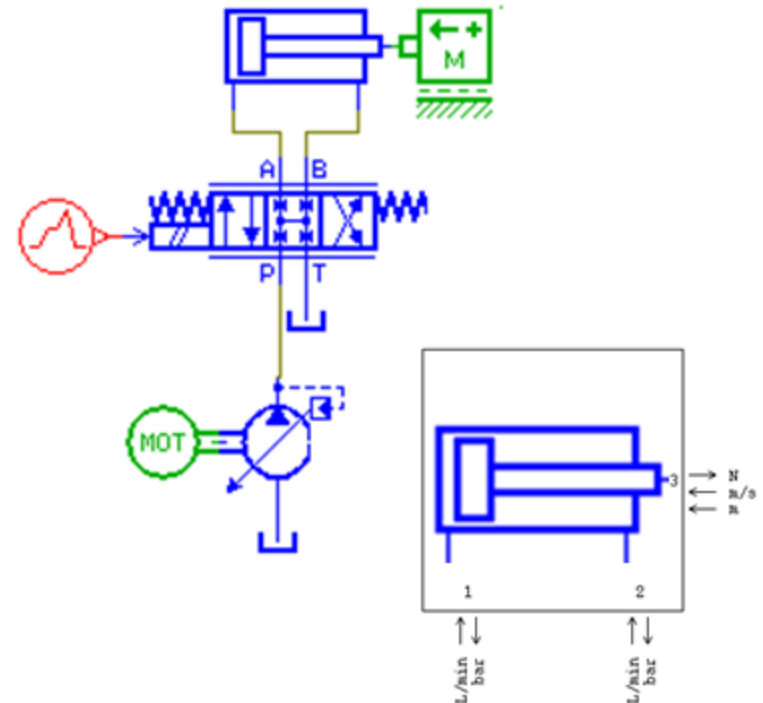
Jel módszer:

- alapvetően matematikai
- irányítástechnikai szakembereknek

Multiport módszer:

- a komponensek közti kapcsolatot a portokon keresztüli teljesítmény-átvitel definiálja
- mérnököknek

AMESim elvek: Portok

Portok: Azok a pontok, ahol az ikonok összekapcsolódnak.

Ha egy ikonnak nincs portja, akkor nem kapcsolható össze más ikonnal (bár egyéb módon kommunikálhatnak).

Két port csak akkor csatlakozhat ha egyformák.

(Kivétel: jel portok bármely más típushoz csatlakoztathatók)

AMESim elvek: Portok

Port típusok:

- **Lineáris:** 1D lineáris mozgás (pl. dugattyúrúd).
Átvitt fizikai mennyiségek: erő és sebesség.
- **Forgó:** tengelyek (pl. szivattyú- ill. motortengely).
Átvitt fizikai mennyiségek: forgatónyomaték és szögsebesség.
- **Áramlás:** hidraulikus, pneumatikus folyadékok (pl. szivattyú, kompresszor).
Átvitt fizikai mennyiségek: nyomás és térfogatáram (hidraulikus), abszolút nyomás és tömegáram (pneumatikus) vagy abszolút hőmérséklet és hőteljesítmény (termál áramlás).
- **Elektromos:** elektromos teljesítmény.
Átvitt fizikai mennyiségek: áram és feszültség.
- **Jel:** nem fizikai mennyiség átvitele. Külön ki- és bemeneti portok a jel adására és vételére.
Átvitt fizikai mennyiségek: n/a
- **Termál:** hőáram szilárd ill. folyékony anyagok között.
Átvitt fizikai mennyiségek: hőmérséklet és hőáram.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

Standard

Simulation: szimulációs paraméterek beállítására, futtatási statisztikák készítésére, interaktív és 3D komponenseket is tartalmaz.

Signal, Control: Tartalmazza a rendszer irányításához, méréséhez, megfigyeléséhez szükséges elemeket. Szükség esetén blokkdiagramok készítésére is használható.

Tipikus elemek: jelforrás, jelerősítő, integrátor, késleltetés, átviteli függvények, egyenletblokkok.

Mechanical: A legtöbb rendszer általában tartalmaz mechanikus elemet is, ugyanakkor léteznek kizárólag mechanikus rendszerek is. Lineáris és forgó komponenseket is tartalmaz.

Tipikus elemek: tömeg, rugó, csillapítás, kontakt, holtjáték, súrlódás, kar, áttétel, kábel, csiga.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Air Conditioning: légkondicionáló rendszerek modellezésére.

Automotive Electrics: autókban használatos elektromos eszközök modellezésére.

Cam and Followers: szeleptengelyek és szelepemelők modellezésére.

CFD1D: gázok áramlásának részletes modellezésére.

Cooling System: Belsőégésű motorok és egyéb hőerőgépek hűtőrendszerének modellezésére.

Discrete Partitioning: nagy hidraulikus rendszerek széttagolására, előkészítés többszálú futtatásra.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Electric Motors and Drive: mechanikus és hidraulikus mozgatókat helyettesítő elektromotorok.

Electrical Basics: alapvető elektronikai építőelemek, mint pl. ellenállás, kondenzátor, tekercs.

Electrical Static Conversion: autókban megtalálható teljesítményelektronikai komponensek.

Electro-Mechanical: alapvető elektromechanikus építőelemek, melyekből pl. elektromágneses mozgatót lehet építeni (pl. légrés, vasmag).

Electrochemistry components: elektrokémiai komponensek, tipikusan üzemanyagcellák részletes modellezésére.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Engine Signal Generator: jelgenerátorok belsőégésű motorokhoz

Filling: A hidraulikus veszteség könyvtárhoz hasonló, az üres hidraulikus rendszerek hidraulikafolyadékkal való feltöltésének modellezésére.

Fuel cell components: gépjárművekbe való üzemanyagcella komponensek.

Gas Mixture: akár 20 komponensű gázokat alkalmazó pneumatikus körök modellezésére.

Generic Cosimulation: ko-szimulációs komponensek különféle külső programokkal való együttfuttatáshoz.

Heat Exchangers Assembly Tool: autók hűtőrendszerének modellezésére, figyelembe véve a hűtők motorház alatti elhelyezkedését és a hűtőrács áramlási viszonyait (2D-3D).

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Hydraulic: Számos alapvető hidraulikus komponenst tartalmaz, mellyel ideális dinamikus viselkedésű rendszerek szimulálhatók a komponensek teljesítményadatai alapján.

Hydraulic Component Design: Hidromechanikus rendszerek alapvető építőelemei. A legkülönbözőbb rendszerek modellezhetők injektortól szervoszelepig.

Hydraulic Resistance: nagyméretű hidraulikai rendszerek építésére, az elemek geometriai kialakítása alapján határozza meg a nyomásvesztést.

IFP Drive: belsőégésű motorral hajtott valamint hibrid járművek fogyasztásának, emissziójának számítására.

IFP Engine: belsőégésű motorok részletes modellezése, fogyasztás, teljesítmény, emisszió.

IFP Exhaust: kipufogórendszerek modellezése, beleértve a különféle kipufogógáz-tisztítási eljárásokat.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Moist Air: termopneumatikus és termohidraulikus elemeket tartalmazó elemkönyvtár kifejezetten párás levegő és más gázok modellezésére.

Planar Mechanical: 2D testek mechanikai modellezése.

Pneumatic: komponensszintű és alapvető elemeket tartalmaz egyszerű és összetett pneumatikus rendszerek vagy éppen nagyméretű pneumatikus hálózatok leírására.

Pneumatic Component Design: Pneumatikus rendszerek alapvető építőelemei.

Powertrain: hajtáslánc ill. azok elemeinek modellezésére, a vibráció és veszteségek figyelembevételével. A hidraulikus és a mágneses könyvtárral együtt akár automata váltók is modellezhetők.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

További

Thermal: szilárd anyagok közti hőátvitel modellezésére. Fel lehet használni a termohidraulikus és termopneumatikus könyvtárak elemeinek összekötésére is.

Thermal Hydraulic: A hidraulikus veszteségek könyvtárhoz hasonló elemeket tartalmaz, azonban figyelembe veszi a súrlódás által generált hőveszteséget, ill. összeköttetést biztosít egyéb hőátviteli modellekkel.

Thermal Hydraulic Component Design: a hidraulikus komponensek könyvtárhoz hasonló, de figyelembe veszi a hőhatásokat, mint pl. a súrlódás keltette hőt ill. az egyes elemek hőkapacitását.

Two-Phase Flow: kétfázisú közegek modellezésére, különösen olyan esetekre ahol fázisváltás is történik.

Vehicle Dynamics: ECU (jármű központi elektronika) tervezésére, megbízhatósági és hibadiagnosztikai modellezésre.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

Nem látható

Hydraulic lines: a hidraulikus komponensek összekötése után az összekötő vonalak csöveket is jelképezhetnek. A fejlettebb modellek pl. figyelembe veszik a hullámeffektusokat, kavitációt, összenyomhatóságot, frekvenciafüggő súrlódást, csőfali deformációt.

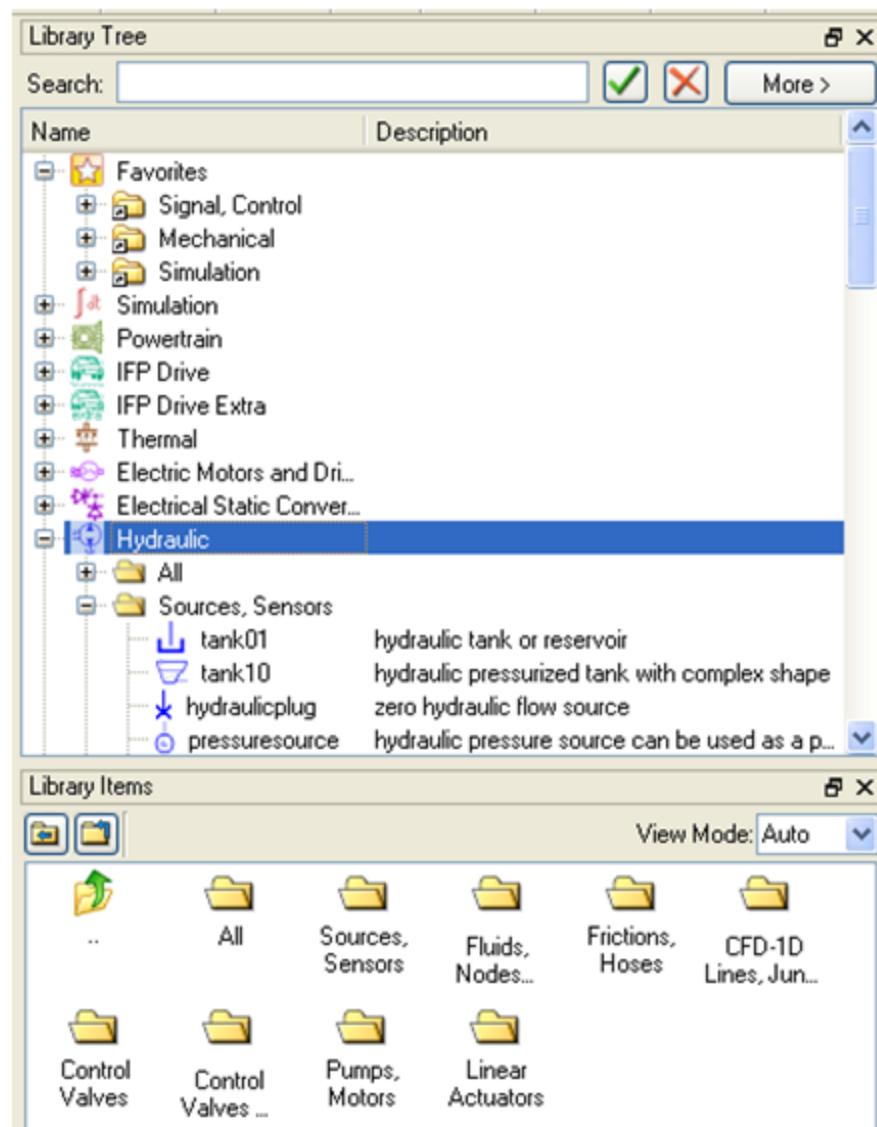
Pneumatic lines: a pneumatikus komponensek összekötése után az összekötő vonalak csöveket is jelképezhetnek. 8 különböző matematikai modell áll rendelkezésre, melyek egyre részletesebb leírást tesznek lehetővé.

AMESim elvek: Elemkönyvtárak

Könyvtárfa

- Minden elemkönyvtár alcsoportokba osztja az elemeit
- A könyvtárfa ablak dokkolható
- Keresési lehetőségek
- Navigációs gombok
- Az egyes könyvtárak is dokkolhatók
- Kedvencek beállítása
- Saját elemkönyvtárak összeválogatása

AMESim elvek: Kategóriák

A "Category path list" meghatározza azokat az elemkönyvtárakat, amik a modellezés során elérhetőek.

Az alábbiakat lehet beállítani:

- Az elemkönyvtárakat, amelyek az AMESim-ben Sketch módban látszanak,
- A használható almodelleket,
- A "Premier submodel" opció prioritásait.

